

Til: Olje- og energidepartementet

Oslo, 22.02.2019

Høring om EUs ren energipakke (Clean Energy for all Europeans)

Samarbeidende Kraftfylke (Kraftfylka) er en interesseforening for fylkeskommunene Hedmark, Oppland, Telemark, Aust-Agder, Vest-Agder, Rogaland, Hordaland, Sogn og Fjordane, Nordland og Troms.

Bakgrunn

EU har samlet lovverk knyttet til styringssystem, fornybar energi og energieffektivisering i en pakke kalt «Clean Energy for all Europeans». Deler av dette regelverket ble endelig vedtatt i desember 2018. Regelverket er klassifisert som EØS-relevant og det skal nå forhandles gjennom EFTA om implementering i norsk lov. Kraftfylka vil fokusere på det reviderte fornybardirektivet, men komme inn på sammenhengen med noen av de andre forslagene

Nærmere om ulike deler av regelverket

Mål om fornybar energi og styringssystemet

EU har kommet fram til et felles mål for utbygging av fornybar energi fram til 2030. Sist runde var dette individuelle mål for hvert medlemsland, noe som var med på å utløse elsertifikatsystemet i Norge og Sverige. Det nye rammeverket fastsetter bindende mål om at det skal være 32 % fornybar energi hele EU til 2030. Det at målet ikke er bindene for hvert enkelt land betyr i utgangspunktet mindre forpliktelser, hvilket er positivt siden vi de siste årene har bygget ut mye vind- og småkraft i Norge gjennom elsertifikatsystemet.

Måten EU skal nå sine mål er gjennom det nye styringssystemet for energiunionen. Her legges det opp til detaljerte planer for nasjonal rapportering av fornybar energiproduksjon. Det er derfor viktig at norske myndigheter følger en realistisk plan for å øke fornybarandelen. På den måten bidrar vi til at EU når sine felles mål, og unngår mer bindende nasjonale pålegg framover.

Kraftfylka viser i den sammenheng til Stortingsmeldingen fra 2016, *Kraft til endring – Energipolitikken mot 2030*. Vi ønsker å øke produksjonen fra eksisterende kraftverk og øke norsk grønn krafts konkurranseevne gjennom industrialisering. Energimeldingen må derfor være utgangspunktet for Norges posisjon i forhold til EUs fornybardirektiv. Her er det avgjørende at Norge spiller en proaktiv rolle i forhold til konkrete planer for hvordan vi kan øke utnyttelsen av fornybar kraftproduksjon.

Den beste måten å øke norsk fornybarandel på er å legge til rette for utvidelse og oppgradering av eksisterende kraftverk. Grunnrenteskatten har økt med 6 prosent siden 2013, i takt med nedgangen i selskapsskatten. Dette har sammen med en lav friinntektsrente gjort at investeringer ikke har lønnet seg. En av grunnene er at kraftprosjekter har høye finansinntekter, som ikke kan skrives av grunnrenteskatten, som man kan i selskapsskatten. Den lave friinntekten gjør at man ender opp med en urimelig høy skattebelastning i starten av et prosjekt. Vi mener det derfor må gjøres noe med skatteregimet slik at man kan øke norsk måloppnåelse uten å påvirke norsk natur i for stor grad.

Et annet virkemiddel som vil hjelpe Norge å øke fornybarandelen er å innføre en bedre lokal beskatning. Dette gjelder særlig for vindkraft, som er kontroversielt mange steder. Lovverket bidrar til utenlandske etableringer i Norge. Dette øker igjen behovet for å styrke lokal beskatning, da særlig naturressursskatten. Skattesatsen går til lokale og regionale myndigheter og er på til sammen 1,3 ø/kWh. Den gjelder i dag ikke vindkraft. En utvidelse og prisjustering av denne satsen vil gjøre det langt lettere å etablere ny vindkraft i Norge, siden den lokale aksepten vil øke. I dag er det slikt at svært lite ligger igjen av arbeidsplasser og utbytter fra vindparkene, noe som aktivt brukes av vindkraftmotstandere.

Støtteordninger for elektrisitet fra fornybare energikilder

Det legges opp til et markedsbasert system for fornybar energi, som skal være transparent og ikke lage forstyrrelser i markedene. Kraftfylka mener Norge må planlegge en utvidet bruk av fornybar energi til industriproduksjon og produksjon av elektrisitet og hydrogen for transportformål. Utover det er vi skeptisk til støttesystemer for moden teknologi, som vind- og solkraft.

Større nyetablert kraftproduksjon må baseres på langsiktig konkurransevne heller enn subsidier. Incentiver til utvidelse og oppgradering av eksisterende vannkraftanlegg må være det fremste virkemiddelet for å øke fornybar kraftproduksjon i Norge. Utover det bør ny fornybar kraftproduksjon komme i områder hvor behovene er størst i forhold til forbruk og nettilgang. Det viktigste virkemiddelet blir gode markedsmekanismer, særlig CO₂-kvotehandelssystemet som kan gi økt lønnsomhet i fornybar energiproduksjon.

Enova er et godt organ for å forvalte norske støtteordninger for umoden energiteknologi. Vi mener Norge bør prioritere prosjekter som ser økt energiproduksjon og industriproduksjon i sammenheng. Foredling av fornybar energi til eksportrettede produkter vil være en god løsning for Norge, også i områder med dårlig nettilgang. Norge bør ikke åpne egne støtteordninger for EU-land, siden det kan unntas fra en slik åpning i direktivet. Norske forbrukere har betalt mye for utbygging av vindkraft i Sverige gjennom elsertifikatavtalen med nabolandet. Nå må norske støtteordninger være svært målrettet og fokusere på videreforedling av energiproduksjon.

Fornybare energisamfunn

Nytt regelverk om fornybare energisamfunn er interessant for deler av Norge hvor det er vanskelig tilgjengelig nett. Disse energisamfunnene er juridiske enheter som kan produsere, forbruke, lagre og selge fornybar energi. Energisamfunnenes hovedformål er å bidra til miljømessige, økonomiske og sosiale fordeler for medlemmene. Dette gjelder særlig ute i de mest utilgjengelige distriktene og på øyer.

Norge må jobbe for at det blir mulig å opprette slike lokale energisamfunn, for eksempel gjennom støtte fra Enova. Dette kan hindre utbygging av dyrt nett til disse områdene og gjøre det enklere med næringsutvikling. Det er viktig i denne sammenhengen at fornybare energisamfunn kan motta støtte til utvikling og slippe større anleggsbidrag eller andre kostbare investeringer slik at man kan legge til rette for utviklingen. Det mest interessante her vil være utbygging av infrastruktur for hydrogen, vindkraft, solkraft, batteriløsninger og nye typer fornybar energi som bølge- og tidevannskraft. Dette kan kombineres med spennende løsninger innen smart mikrogridteknologi. Norge har spredt bosetning og kan være en pionér i utviklingen av lokale energiløsninger som demper behovet for dyr nettutbygging.

Mer effektive konsesjonsprosesser

Det legges opp til mer effektive konsesjonsprosesser for ny kraftproduksjon. Det skal opprettes et eget organ som behandler søknader, og det settes tak på tre års saksbehandling, og ett år når det gjelder oppgradering og utvidelse. Dette er i utgangspunktet positivt. Det er viktig at det kommer i stand effektive prosesser for kraftprodusentene. Det er likevel svært viktig at en slik ordning på en god måte inkluderer lokale og regionale myndigheter, slik at man unngår større klagesaker i etterkant. Dette gjelder også konsultasjon av regionale planer for kraftutbygging.

I den forbindelse viser vi til følgende :

Plan og bygningsloven sier: § 8-2.Virkning av regional plan

«Regional plan skal legges til grunn for regionale organers virksomhet og for kommunal og statlig planlegging og virksomhet i regionen»

Fra Meld. St. 69 (2018-2019) - Oppgaver til nye regioner

«Regjeringen vil ikke overføre vannressursforvaltningen fra fylkeskommunen til staten. Videre skal NVE konsultere fylkeskommunene og vektlegge fylkeskommunal planlegging i konsesjonsbehandlingen til utbygging av små vannkraftverk og vindkraft.» (side 9)

Siden statlige aktører plikter å konsultere regionale planer er det viktig å presisere når fristene skal begynne å løpe. Det er mange parter som skal høres og fristene bør begynne å løpe først når søknaden er mottatt hos NVE, slik at man kan gjøre grundige vurderinger i forkant.

Opprinnelsesgarantier

Ordningen med opprinnelsesgarantier blir styrket, blant annet gjennom at det blir obligatorisk for kraftleverandører å bruke opprinnelsesgarantier. I den forbindelse ønsker vi å rette fokus på det særnorske konsesjonskraftsystemet. Vi mener at konsesjonskraftmottakere i kommuner og fylkeskommuner må få overført opprinnelsesgarantier sammen med konsesjonskraften.

All konsesjonskraft er 100 % fornybar. Kraftprodusenter avstår ca. 10 % av sitt volum til lokale og regionale myndigheter. Ordningen sikrer lokale og regionale myndigheter en viss andel av strømforsyningen, og dermed verdiskapningen. Ordningen gjelder kun vannkraft, men småkraftverk er unntatt. I dag er det kraftprodusentene som får opprinnelsesgarantier for vannkraftproduksjonen. Det gjelder også for det volumet som tas ut som konsesjonskraft av kommuner og fylkeskommuner. Kraftprodusentene kan dermed selge opprinnelsesgarantiene, og fornybarheten, før kraften kommer til konsesjonskraftmottagere.

Kommuner og fylkeskommuner har en lovbestemt rett til å overta konsesjonskraft til selvkostpris. De kan deretter selges kraften i markedet, på lik linje med produsentene. Kommuner og fylkeskommuner er på denne måten likestilt med produsentene når kraften selges til leverandører, industrien, teknologiselskaper og andre kunder. De er likevel ikke likestilt når det gjelder opprinnelsesgarantier, siden de ikke mottar opprinnelsesgarantier for den avståtte kraften. Dette skaper store utfordringer fordi eksempelvis ledende internasjonale bedrifter forventer og krever opprinnelsesgarantier ved kjøp av fornybar energi.

Når konsesjonskraftmottager ikke innehar opprinnelsesgarantier kan ikke vannkraften markedsføres som fornybar energi, til tross for at den er 100 % fornybar. Dermed må grønn energi selges som «skitten kraft». Alternativt må konsesjonskraftmottakere kjøpe opprinnelsesgarantier, noe som reduserer verdien av konsesjonskraften. Systemet slik det er i dag går mot prinsippet i EU-regelverket om at fornybarheten i produktet kan bevises, da konsesjonskraftmottagere må selge sin fornybare energi som skitten.

Energieffektivisering

Det er vedtatt en forpliktelse til energisparing tilsvarende 0,8 % av årlig sluttbruk i energi. Selv om det er en reduksjon fra 1,5 % i det forrige direktivet, er det i realiteten en innstramning. Dette skyldes at det er innstramminger i kalkuleringsmetoden for energibruk i transportsektoren og ikke-kvotepliktig sektor. Det er positivt at fornybar energi i forbindelse med rehabilitering til en viss grad telles. Dette sparekravet må kunne møtes gjennom virkemidler fra Enova og tilsvarende prosjekter som gir besparelser på energibruken.

Energieffektivisering er et komplisert tema for Norge. For det første venter vi fortsatt på en avklaring av EØS-relevansen. I tillegg virker regelverket til en viss grad mot hensikten om å ta den fornybare kraften i bruk. Krav om reduksjon i absolutt energibruk vil føre til at etablering av ny industri koblet til fornybar energi teller negativt i forhold til dette målet. Derfor er det

viktig at Norge baserer sine reduksjoner på energiintensitet, som er reduksjon i forhold til BNP. Siden Norge primært produserer fornybar energi er det viktig at Norge kan benytte unntak som er hjemlet i forslaget og få aksept for at det ikke er like nødvendig å kutte i fornybar energibruk som i fossil bruk.

Med vennlig hilsen,

Niklas Kalvø Tessem
Daglig leder Kraftfylka